

Суратчаласаи №2 маҷлиси васеи муштараки кафедраи забон ва адабиёти тоҷики Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Данғара” ва кафедраи адабиёти тоҷики Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав” аз таърихи 02.10.2021.

Иштирок доштанд: мудири кафедраи адабиёти тоҷики Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав” н.и.ф., дотсент С. Аҳмадов, д.и.ф., профессор Р. Тағоймурадов, н.и.ф., дотсент Қ. Наимов, н.и.ф., дотсент А. Муродов, н.и.ф., дотсент С.Ч. Чиллаев, мудири кафедраи забон ва адабиёти тоҷики Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Данғара” н.и.ф., дотсент Д.С., Қодиров, н.и.ф., дотсент Қ.Н. Самардинов, н.и.ф., дотсент Қ. Пирхонова инчунин роҳбари илмии диссертант д.и.ф., профессор О.Ш. Саидчаъфаров, ва дигар аъзоёни кафедраи забон ва адабиёти тоҷики Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Данғара”.

Рӯзномаи маҷлис:

Муҳокимаи диссертатсияи номзадии унвонҷӯи кафедраи забон ва адабиёт Абдулмансонзода Муҳаммадсиддик Абдуҷаббор дар мавзуи «Таҳқиқи масоили мавзӯй, поэтикӣ, бадей ва сабкӣ ғазалиёти Саъдӣ», ки барои дарёфти дараҷаи номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.01.08. – Назарияи адабиёт. Матншиносӣ дар маҷлиси васеи муштараки кафедраҳои адабиёти тоҷики Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав” ва кафедраи забон ва адабиёти Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Данғара”.

Муҳокимаи диссертатсияи номзадиро мудири кафедраи забон ва адабиёт н.и.ф., дотсент Қодиров Дилшод ифтитоҳ намуда, рӯзномаи ҷаласаро ба ҳозири ин эълон намуд. Сипас, сухан ба унвонҷӯ Абдулмансонзода М. А. дода шуд.

Диссертант мұхымтарин нұқтаҳои диссертатсияиро ба тарзи зерин баён намуд.

Бино ба таъкиди муаллифи диссертатсияи дар таърихи адабиёти форсу точик Шайх Саъдій дар катори дигар аңвои адабій дар қодайды ғазал мавқеи хоссаро дорад, ки дар жанри мазкур на танқо соҳибсабк, балқи соҳибмактаб низ мебошад. Зеро пас аз вай аксари шоирони форсигүй тарзи ғазалсаройии ӯро истиқбол намуда, дар пайравй аз сабки шоирии ӯ ба әчоди ғазал саъй намуданд.

Саъдии Шерозӣ на танқо дар адабиёти асри XIII форсу точик ва сабки ироқӣ, балқи дар таърихи адабиёти мазкур аз шумори бузургтарин шоирон шинохта шудааст. Агар шуҳрати беназири Саъдій дар наср бештар тавассути “Гулистон”-и ӯ ба вучуд омада бошад, пас ин шуҳратро ӯ дар назм ба василаи баёни ғазалиёташ ба даст овардааст. Ғазалиёти Саъдій намунаи олитарини жанри мазкур дар таърихи адаби форсӣ маҳсуб мешавад.

Жанри ғазал ҳарчанд то ворид шудани Саъдій ба саҳнаи адабиёти форсӣ тавассути осори устод Рӯдакӣ ва муосирони вай ба ҳайси жанри алоҳида ташаккул ёфта, аз қисмати ташбибу насиби қасида чудо гашта бошад ҳам, баъдтар аз ҷониби шоирони бузурге, монанди Фаридуддини Аттор, Ҳаким Саноӣ, Ҷалолуддини Балхӣ ва дигарон таҳаввул ва тараққии нисбии худро аз лиҳози ғояву мазмун ва соҳтору шакл пайдо намудааст. Дар әчодиёти Саъдии Шерозӣ ин жанр аз ҳама ҷиҳат ба дараҷаи аълои худ расид. Саҳми Саъдій ҳам дар рушду инкишофи шаклу зоҳир ва ҳам ғояву мазмуни ғазали форсӣ қобили таваҷҷуҳ аст. Ба дигар маънӣ, бурунмоя ва дарунмояи ғазали форсӣ бо эҳтимомоти Саъдій мустаҳкам гашта, нұқтаи авчи тараққии худро ноил шудааст. Саъдій дарунмояи ғазал ва соҳтори бурунни онро ба меъёри муайян дароварда, онро ба ҳайси як жанри устуворгашта ва намунаи беҳтарини пайравй дар ихтиёри дигарон қарор дод.

Шуҳрату овозаи Саъдій дар назму наср муциби таваҷҷуҳи ҳам муаллифони тазкирахову кутуби таърих, ҳам донишмандони улуми адаб ва ҳам муҳаққиқони муосир гашта, оид ба ҳаёту фаъолияти адабій ва ҳунари суханварии вай чандин осори мондагор таълиф шудааст. Аммо аз маълумоти сарчашмаҳо ва таҳқиқоти муосир бар меояд, ки баъзе аз паҳлухои әчодиёти Саъдій то ба ҳол ҳам ниёз ба таҳқиқоти муфассалтару жарфтар доранд. Бо назардошли ин, дар диссертатсияи ба масоили марбут ба ғоя, поэтика, сабк ва бадеиёти ғазалиёти Саъдій ручуъ шуда, вижагиҳои бунёдиву калидии онро муаян намудааст.

Баъди шарҳи муҳтавои диссертатсия бахши муҳокима оғоз гардид. Дар ин бахш профессори кафедраи адабиёти тоҷик Р. Тағаймуродов доир ба корҳои аз ҷониби муҳаққиқ анҷомёфта изҳори назар намуда, ҳамчунин суол намуд, ки навгониҳои диссертатсияи мазкур дар чӣ ифода ёфтааст? Посухи диссертант:

“Навгониҳои илми таҳқиқот дар он зохир мегардад; ки дар адабиётшиносии тоҷик бори нахуст хусусиятҳои асосии ғоявӣ-мавзӯй, масоили аввалдараҷаи сабкӣ, забонӣ-услубӣ, поэтикӣ ва бадеии ғазалиёти Саъдии Шерозӣ мавриди таҳқиқи илмӣ қарор гирифтаанд”.

Сипас устодони дигар низ саволҳои худро пешниҳод намуданд.

- Савол. н.и.ф, дотсент Аҳмадов С.: Пеш аз Саъдии Шерозӣ шоирони ғазалсаро буданд?
- Посухи диссертант: Бале, теъдодашон зиёданд, аммо ба сатҳи Саъдӣ дар ҷодаи ғазал намерасанд.
- Савол. н.и.ф, дотсент Аҳмадов С.: Дар ғазалиёти Шайх Саъдӣ қадом мавзуъҳо зиёдтар дида мешавад?
- Посухи диссертант: Аслан мавзуъҳо зиёданд, вале мавзуи марказии онро ишқ ташкил медиҳад, ки он ҳам ду навъ аст: ишқи заминӣ ва ишқи маҷозӣ ва мавзуи дигаре, ки шоир аз он коргир шудааст ахлоқ аст.
- Савол. н.и.ф, дотсент Наимов Қ.: Аз муҳаққиқони муосири хориҷӣ кӣ доир ба ғазалиёти Шайх Саъдӣ зиёдтар таҳқиқоти илми бурдааст?
- Посухи диссертант: Доир ба эҷодиёти Шайх Саъдӣ дар хориҷ аз Тоҷикистон таҳқиқоти зиёданд. Аммо доир ба ғазалиёти вай бештар аз ҳама муҳаққиҷӣ шинохтаи муосири эронӣ Фараҳ Ниёзкор пардохтааст.
- Савол. н.и.ф, дотсент Наимов Қ.: Ваҳдати мавзуъ дар ғазалиёти Шайх Саъдӣ дида мешавад ё на?
- Посухи диссертант: Бале, ягонагии мавзуъ қисми зиёди ғазалиёти Шайх Саъдиро ташкил медиҳад.
- Савол. д.и.ф., профессор Тағаймуродов Р.: Шайх Саъдӣ дар ғазалиёти хеш аз қадом баҳрҳо ва мутафарриоти онҳо бештар истифода бурдааст?
- Посухи диссертант: Саъдӣ дар иртибот бо интихоби авзон ё баҳрҳои арӯзӣ нақши назаррасе дар ғазалсароии форсӣ бар ҷой гузоштааст. Ӯ аз равонтарин баҳрҳо асли – ҳазаҷ, раҷаз, рамал, мутакориб ва аз баҳрҳои фаръӣ – музореъ, сареъ, мунсаҷ, мұchtas(c) ва хафиғи зиёдтар истифода бурдааст. Зоро баҳрҳои мазкур аз мусиқидортарин

баҳрҳо дар шеъри форсӣ ба шумор рафта, яке аз асоситарин омилҳои малхун шудани қаломи мавзун эътироф гаштаанд. Ба василаи баҳрҳои мазкур ҷанбай мусиқӣ ва танинангезии ғазалиёти Саъдӣ таъмин гардида, қаломи вай лаҳни ба худ хоссе пайдо намудааст.

Баъди анҷом ёфтани қисмати саволу чавоб муҳокимаи диссертатсия оғоз гардид. Диссертатсия аз ҷониби д.и.ф., профессор Р. Тағаймуродов ва н.и.ф., дотсентон С. Аҳмадов, н.и.ф., дотсент Қ. Наимов, н.и.ф., дотсент Д. Қодиров, ва н.и.ф., дотсент Қ. Пирхонова, мавриди мутолиа қарор гирифта, ҳар яке дар навбати худ фикру андешаҳои хешро дар робита ба диссертатсияи номзадии Абдулмансуздад М. А. иброз доштанд.

1. Профессор Р. Тағаймуродов таъкид намуд, ки диссертатсияро бо таваҷҷӯҳи зиёд ҳонда ва аҳамияти онро дар нуктаҳои зерин мебинад:
 1. Муҳимияти кор дар он аст, ки диссертатсия бо ин ки аз баъзе навоқис орӣ нест, аз нигоҳи куллӣ кори анҷомшуда маҳсуб мешавад. Чунки он дарҳури замон буда, аз ҷиҳати бандубаст ба талаботи услуби илмӣ ниғориш шудааст. Бе муҳобо, ҳар қисмате аз диссертатсия, бо масоиле, ки дар худ дорад, шоистаи як таҳқиқоти тозаест. Диссертант тавонистааст ба аҳдофи дар наздаш гузошташуда расад.
 2. Забону баёни муаллиф дар ибрози масъалаҳои илмӣ бомантиқ, баёни андешаҳои ӯ устувор ва дар таъкиди натиҷаҳои илмияш асолат дида мешавад.
 3. Дуруст аст, ки то ба имрӯз як зумраи адабиётшиносон оид ба мақом ва сабку вижагиҳои ҳоси эҷодиёти ӯ таҳқиқоти густурдаву фарогири илмӣ анҷом додаанд, вале то ҳанӯз паҳлӯҳои қашфношудаи ашъори шоир хеле зиёданд. Бо назардошти ҳамин нуқта метавон гуфт, ки муҳаққик бо масъалаи хеле муҳим ва таҳқиқталаби илми адабиётшиносӣ дар мисоли ғазалиёти Саъдӣ даст зада, комёбам ҳам шудааст.

Пешниҳоду эродҳо:

1. Дар номи диссертатсия ифодаи “таҳқиқи масоил” зиёдатист, чунки бе вучуди ин ибора низ ҳусусияти таҳқиқӣ доштани диссертатсия муайян аст. Месазад ин ибораро бо вожаҳои “ҳусусиятҳо” ва ё “вижагиҳо” табдил дод.
2. Муқаддимаи диссертатсия, ки дарбаргирии аппарати илмӣ мебошад, ба таҷдиди назар ниёзманд аст.
3. Хуб мебуд, ки бобҳои якум ва дуюми диссертатсия, ки ҳаҷман хурданд, бо унвони умумии “Саъдии Шерозӣ ва рушду таҳаввули жанри ғазал” муттаҳид мешуданд. Дар ин маврид номи боби дуюм –“Масоили

ғоявию мавзүй дар ғазалиёти Саъдӣ” ба ҳайси фасли сеюми боби аввал хидмат мекард.

4. Дар поёни фаслҳои якум ва дуюми боби аввали кор диссертант афкори хешро хулоса ва ҷамъбаст накардааст. Инчунин дар боби мазкур хулосаи умумӣ низ мушоҳид намешавад.
5. Диссертант дар мавриди мудаллал гардонидани андешаву афкори худ то андозае саъӣ карда бошад ҳам, аз муҳаққиқони зиёде, ки дар дарозои таърихи масоили гуногуни рӯзгор ва ашъори Шайх Саъдӣ таҳқиқ кардаанд, иқтибосоти заруриро истифода накардааст. Дуруст аст, ки дар диссертатсия вобаста ба ҳар як фарзияи пешниҳодшуда шавоҳиди шеърӣ оварда шудааст, вале иқтибосоти илмӣ, ки ба паҳлуҳои муҳталифи ашъори Шайх Саъдӣ баҳшида шудаанд, хеле каманд.
6. Аз ҷиҳати ҳаҷм хулосаи кори диссертатсия ниҳоят муфассал аст ва ба муъҷазу муҳтасартар кардан ниёз дорад, чунки ин қисмат якҷоя бо қисмати муқаддима айнан дар автореферат истифода мешавад ва аз баски қолаби автореферат ниҳоят маҳдуд аст, ҳар чи кӯтоҳу муҳтасар кардани муқаддимаву хулоса ба манфиати кор ҳоҳад буд.

7. Дар рӯйхати адабиёт галатҳои техникӣ ҳастанд, ки ислоҳи онҳо барои пурра гардидани ҳусни кор мусоидат менамоянд.

Хулоса, кор шоистаи дастгирӣ буда, ислоҳи ҷузъӣ меҳоҳад.

2. Дотсент С. Аҳмадов, арзиши диссертатсияро мусбат арзёбӣ намуда, ҳамчунин андешаҳои худро дар мавриди камбудихои диссертатсияро ҷунин изҳор дошт:

1. Нуқтаҳои меҳварӣ барои дифоъ бояд пурӯзвват карда шаванд.
2. Навғонии кор мушаҳҳас карда шавад.
3. Дар бораи муҳаққиқони муосири дохиливу ҳориҷӣ, ки доир ба ғазалиёти Шайх Саъдӣ тадқиқоти илмӣ бурдаанд, дар муқаддимаи кор муфассалтар оварда шуда, таҳқиқоти онҳо шарҳ дода шаванд.

Дар маҷмуъ, диссертатсияи мазкур кори анҷомёфта буда, бо ислоҳи камбудихои ҷойдошта ба дифоъ пешниҳод карда шавад.

3. Дотсент Қ. Наимзода, низ зикр намуд, ки диссертатсияи номзадии мазкур кори анҷомёфта буда, барои равшани андохтан ба ҷанбаҳои гуногуни адабиёти садаи XII-XIII аз аҳамият ҳолӣ ҷест. Дар кор баъзе нуқтаҳо бознигарӣ меҳоҳанд, ки ислоҳи онҳо бар нафъи кор ҳоҳад буд:

1. Ҷойи баъзе зербобҳо иваз карда шавад.
1. Рӯйхати адабиёт бояд ислоҳ карда шавад.
2. Баъзе таркиб ва тавсифоти нолозим бардошта шавад.

3. Накши муҳаққиқони Эрону Афғонистон дар диссертатсия камрангу камнур аст.

Хулоса, кор пас аз бознигарӣ ба ҳимоя пешниҳод карда шавад.

4. Дотсент Д.С. Қодиров, тазаккур дод, ки диссертатсия бо услуби хуби илмӣ ишо шудааст ва шоистаи таҳсин мебошад. Баъзе камбудиҳои ҷузъӣ низ дар диссертатсия ба мушоҳида мерасанд, ки ислоҳи онҳо аз манфиат ҳолӣ нест.

1. Таносуб дар риояи бобҳо ба талабот мувоғиқ карда шавад.

2. Дар баъзе баҳро камбудиҳо дида мешавад, ки таҷдиди назар меҳоҳад.

3. Китоби Алии Даштӣ. Бо номи “Қаламрави Саъдӣ”-(Техрон: Инишороти Асотир,1364) ба феҳристи адабиёт илова карда шавад.

4. Баҳси нусхаҳои девони Саъдӣ (дар с. 34-36) bemavrid истифода шудааст. Шарҳу тавзехи нусхаҳои девони шоир дар инҷо зарурат надорад.

5. Сайри таърихии ғазал дар ашъори Саноӣ ва Мавлоно (дар с.18-23) барзиёд тавсиф шудааст, ки диссертатсияро аз мавзӯи аслӣ дур мебарад.

5. Дотсент К. Пирхонова, изҳор дошт, ки диссертатсия бо шевай хуби илмӣ рӯи кор омада, маводи ғаниро дар бораи ғазалиёти Саъдӣ дар бар мегирад. Дар диссертатсия баъзе камбудиҳои ҷузъӣ ба мушоҳида мерасад:

1. Диссертант аз масъалаҳои баррасишуда дар қисмати хулоса дар 33 банд натиҷагирий намудааст, ки ба назари мо зиёд аст. Беҳтар мебуд, ки баъзе аз бандҳо, аз ҷумла корбурди санъатҳои бадеӣ баровардашуда ба охири ҳар зерфасл бурда шаванд.

2. Дар номи манобеъ баъзе ҳатоҳои техниқӣ мушоҳида мешава, ки ислоҳи онҳо ба нафъи кор ҳоҳад буд.

Хулоса, диссертатсия пас аз ислоҳ ба дифоъ пешниҳод карда шавад: Баъди анҷоми фикру андешаҳои донишмандоне, ки диссертатсияро мутолиа кардаанд, навбат ба устодоне дода шуд, ки фишурдаи диссертатсияро хондаанд.

1. Саромӯзгор У. Давлатов, фишурдаи корро хонда, дар робита ба он таъкид намуд, ки воқеан ҳам муаллиф заҳмати зиёде дода, кори арзишмандеро ба анҷом расонидааст. Дар баробари ин, дар фишурда баъзе камбудиҳо ба назар мерасанд. Пешниҳод ва эродҳо:

1. Забони фишурдаи диссертатсия забони равон аст, вале дар он ба баъзе камбудиҳои техниқӣ роҳ додааст, ки ислоҳи онҳо ба манфияти кор аст.

Хулоса, фишурда ба меъёри таҳияи фишурдаи диссертатсияи номзадӣ ҷавобгӯй буда, ислоҳи ғалатҳои ҷузъиро тақозо дорад.

Баъди натичагири аз қисмати муҳокимаи диссертатсияи номзадии Абдулмансонзода М. А. ва бо назардошти фикру андешаҳои баёнгардида қарори ҷаласа ба тасвиб расид.

Дар ҷаласа қарор карда шуд:

1. Диссертатсияи номзадии унвонҷӯ Абдулмансонзода М. А. дар мавзуи “Таҳқиқи масоили мавзӯй, поэтикӣ, бадеӣ ва сабкии газалиёти Саъдӣ”, ки барои дарёфти дараҷаи номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 10.01.08. – Назарияи адабиёт. Матншиносӣ пешниҳод шудааст, кори илмии анҷомёфта ҳисобида шавад.
2. Бо назардошти ислоҳи камбудҳои ҷойдошта диссертатсия ба шурои дифоъ пешниҳод карда шавад.

Мудири кафедраи забон ва адабиёти тоҷики Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Данғара” номзади илмҳои филология, дотсент
Тел.: (+992) 931330777
Почтаи эл: kodirov_8080@mail.ru

Кодиров Д.С.

Мудири кафедраи адабиёти тоҷики
Муассисаи давлатии таълимии
“Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи
Носири Ҳусрав”, н.и.ф., дотсент:
Тел.: (+992) 988157581

Аҳмадов С.Г.

Почтаи эл: ahmadovsafar@mail.ru

Котиби илмӣ, номзади илмҳои филология:

Суроға; 735320 Ҷумҳурии Тоҷикистон,

вилояти Ҳатлон, ноҳияи Данғара,

кӯчаи Марказӣ 25

Телефон: (+992) 83312 2 2806

E-mail: dddangara_2013@mail.ru

Пирхонова Қ.

Имзои Д.С. Кодиров, С. Аҳмадов ва Қ. Пирхоноваро

Тасдиқ мекунам

Сардори шуъбаи кадрҳо ва корҳои маҳсуси

Муассисаи давлатии таълимии

“Донишгоҳи давлатии Данғара”

Чабборӣ Н.Ч.